

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ТА ПРОБЛЕМИ

ESTABLISHMENT OF THE INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEM IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION: EXPERIENCE AND PROBLEMS

Стаття присвячена актуальній проблемі розбудови системи внутрішнього забезпечення якості освіти в закладі вищої освіти. Проаналізовано досвід розбудови системи внутрішнього забезпечення якості освіти в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова. Визначено передумови її створення та розбудови. Процес становлення і розвитку системи внутрішнього забезпечення якості в університеті починається з 2012 року і має три етапи. Підготовчий етап характеризується формуванням окремих елементів означеної системи, зокрема створенням Науково-методичної ради університету та започаткуванням моніторингу якості професійної діяльності викладачів. На другому, початковому, етапі в межах міжнародного проекту QUAERE було розпочато створення локальних нормативних документів, проектування багаторівневої моделі системи внутрішнього забезпечення якості, що зумовило започаткування процесу її інституалізації в університеті. Початок третього етапу – інституційного – пов'язаний із відкриттям Центру забезпечення якості освіти. Основними завданнями забезпечення якості є: формування стійкої довіри до якості освіти в університеті; забезпечення її відповідності державним, європейським і міжнародним освітнім стандартам; урахування та узгодження потреб щодо надання освітніх послуг усіх зацікавлених сторін; формування в університеті культури якості як невід'ємного компонента сталого розвитку університету. Розглянуто діяльність Центру за такими напрямками: організаційний та методичний супровід функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освіти; моніторинг якості освітніх програм; підтримка академічної доброчесності, участь у підготовці освітніх програм до акредитації. Визначено шляхи подальшого вдосконалення структури та функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті.

Ключові слова: якість освіти, вища освіта, заклад вищої освіти, забезпечення якості освіти, система внутрішнього забезпечення якості освіти.

The article is devoted to the topical problem of building a system of internal quality assurance of education in higher education. The experience of building the system of internal quality assurance of education at the Odessa I.I. Mechnikov National University. Prerequisites for its creation and development are determined. The process of formation and development of the internal quality assurance system at the university begins in 2012 and contains three stages. The preparatory stage is characterized by the formation of individual elements of this system, in particular, the creation of the Scientific and Methodological Council of the University and the beginning of monitoring the quality of professional activity of teachers. At the second, initial, stage within the framework of the international project QUAERE the creation of local normative documents, design of a multilevel model of the internal quality assurance system was started, which led to the beginning of the process of its institutionalization at the university. The beginning of the third stage – institutional – is associated with the opening of the Center for Quality Assurance in Education. The main tasks of quality assurance are: the formation of sustainable confidence in the quality of education at the university; ensuring its compliance with state, European and international educational standards; taking into account and coordinating the needs for the provision of educational services to all stakeholders; formation of quality culture in the university as an integral component of sustainable development of the university. The activity of the Center in the following directions is considered: organizational and methodical support of functioning of system of internal maintenance of quality of education; monitoring the quality of educational programs; support of academic integrity, participation in preparation of educational programs for accreditation. The ways of further improvement of the structure and functioning of the system of internal quality assurance of education at the university are determined.

Key words: quality of education, higher education, institution of higher education, quality assurance of education, system of internal quality assurance of education.

УДК 371.315.6:51
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/37.65>

Анненкова І.П.,
докт. пед. наук,
професор кафедри педагогіки
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

Кузнєцова Н.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту
Комунального закладу вищої освіти
«Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема якості освіти є центральною у світовому освітньому дискурсі впродовж останніх років. Значна увага приділяється їй у документах Болонського процесу, починаючи з Болонської декларації (1999). Ухвалення у 2015 р. оновлених Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти в Європейському просторі

вищої освіти (Єреван, 2015) підтверджує збереження пріоритету цього питання на європейському рівні. Нормативні документи, що регламентують функціонування системи внутрішнього забезпечення якості, більше сфокусовані на тому, що має бути зроблено, і менше на тому, як цього досягти. Кожен заклад вищої освіти, виходячи зі своїх академічних свобод та університетської автономії,

власного досвіду й особливостей, має самостійно розробити та впровадити систему внутрішнього забезпечення якості освіти.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції досліджують О. Воробйова, М. Дебич, І. Линьова, В. Луговий, О. Оржель, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, К. Трима та ін. Зокрема, впливу громадських організацій на політику забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти присвячені праці К. Трими. Питання трансформації систем забезпечення якості вищої освіти в умовах глобалізації розглядаються в працях О. Воробйової. Проблеми соціальної відповідальності університету як чинника оцінювання якості вищої освіти вивчає О. Оржель. У межах проєкту QUAERE розроблено модель внутрішньої системи забезпечення якості, за результатами вивчення практики акредитації в країнах Європейського Союзу розроблено методичні рекомендації щодо акредитації освітніх програм ЗВО, напрацьовано пропозиції щодо процедур і шаблонів документів, які адаптовано до правового поля України і практики українських ЗВО. У працях В. Бугрова, А. Гожики, Д. Щеглюк аналізується стан внутрішньої системи забезпечення якості освіти в Україні. Питання залучення здобувачів вищої освіти до незалежного оцінювання якості освіти та освітньої діяльності ЗВО розглянуті у працях О. Ковтун, С. Сидоренко, О. Нені, Т. Ткачук, А. Фляшнікової, Д. Циплюк. Наукові публікації С. Квіта присвячені аналізу досвіду розбудови системи внутрішнього забезпечення якості освіти в Києво-Могилянській академії, становлення системи забезпечення якості вищої освіти в Україні, зокрема, діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Н. Стукало вивчає досвід та проблеми здійснення акредитації освітніх програм в Україні в умовах пандемії Covid-19.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Узагальнюючи результати проведеного теоретичного дослідження, можна констатувати, що, незважаючи на наявність у сучасній педагогічній науці досліджень, присвячених оцінюванню і забезпеченню якості вищої освіти у ЗВО, аналіз та осмислення досвіду розбудови системи внутрішнього забезпечення якості освіти у вітчизняних ЗВО залишаються актуальними, оскільки дають змогу визначити реальний стан, позитивні та негативні тенденції їхнього розвитку.

Мета статті – визначити етапи та проаналізувати досвід становлення та розбудови системи внутрішнього забезпечення якості освіти в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова.

Виклад основного матеріалу. Система внутрішнього забезпечення якості освіти є сукупністю

організаційних структур, процедур, процесів, ресурсів та розподіл відповідальності, що забезпечують постійне поліпшення якості освітніх програм, освітньої діяльності університету та здобуття відповідного ступеня вищої освіти і кваліфікації [1, с. 15].

Передумовами формування системи внутрішнього забезпечення якості освіти в ОНУ імені І.І. Мечникова стали високі показники за основними напрямками його діяльності та 156-річний досвід одного з найстаріших класичних університетів України з традиціями надання фундаментальної освіти. Окремо варто зазначити:

- науково-педагогічний потенціал університету: якісний склад науково-педагогічних працівників (НПП), наявність наукових шкіл, діяльність не тільки освітніх, але і спеціалізованих наукових підрозділів;

- наявний досвід успішної освітньої діяльності: перемоги здобувачів вищої освіти у предметних олімпіадах, участь у проєктній діяльності; участь у програмах академічної мобільності; підготовка науково-педагогічними працівниками затребуваних навчальних видань (підручників, посібників, зокрема, з грифом МОН України), усіх видів методичних видань тощо;

- наявний досвід успішної наукової діяльності: високий рівень публікаційної активності науково-педагогічних працівників у фахових періодичних виданнях України, періодичних виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз; діяльність аспірантури і докторантури, зокрема, за деякими напрямками вже не одне століття; інноваційна діяльність (наукові кластери); систематична робота з організації і проведення наукових семінарів, конференцій, вебінарів тощо різного рівня і спрямування за участі українських і зарубіжних ЗВО, академічних інститутів, інших організацій, підприємств і установ; участь у програмах, конкурсах Національної академії наук України, галузевих академіях наук для науковців, молодих науковців, здобувачів вищої освіти;

- участь у міжнародних проєктах, зокрема програми ERASMUS + (QUAERE), TEMPUS, SAIUP, ACADEMIC INTEGRITY AND QUALITY INITIATIVE – ACADEMIC IQ тощо.

У становленні системи внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті ми виокремлюємо три етапи.

Перший етап – підготовчий – охоплює період з 2012 по 2016 рр. Він характеризується виникненням та розвитком окремих елементів системи внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті. Початок цього етапу пов'язаний зі створенням у 2012 р. Науково-методичної ради (НМР), основною метою діяльності якої є удосконалення навчально-методичної роботи задля поліпшення якості освітнього процесу в університеті.

З 2012 по 2013 рр. НМР очолював проректор із науково-педагогічної роботи, професор Є.Л. Стрельцов, у період з 2013 по 2021 рр. – професор В.М. Хмарський. З 2021 р. НМР очолює доцент М.І. Ніколаєва.

Починаючи з моменту створення, НМР здійснює постійну та систематичну діяльність та координацію з питань забезпечення якості освіти в університеті. Зокрема, в рамках діяльності НМР було створено робочу групу, відповідальну за організацію та реалізацію моніторингу якості професійної діяльності науково-педагогічних працівників університету, який було започатковано у 2013 р. До повноважень робочої групи входило розроблення нормативно-методичного забезпечення, моделі, інструментарію і програми впровадження моніторингу, реалізація цієї програми, організація та проведення серії тематичних семінарів для викладачів. Головним джерелом ідей на цьому етапі слугувало вивчення наукових праць, зарубіжного та вітчизняного досвіду функціонування систем моніторингу якості освіти. Встановлювались науково-методичні зв'язки з науковцями, представниками ЗВО, в яких функціонують системи оцінювання якості освітньої діяльності закладів. Для встановлення і підтримки науково-методичних контактів використовувалась і така форма, як участь у науково-практичних конференціях і методологічних семінарах, зокрема, присвячених проблемам розбудови системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

У процесі своєї діяльності НМР набула нових, додаткових до її традиційних функцій.

1. Функція нормативного забезпечення організації освітнього процесу в Університеті і системи внутрішнього забезпечення якості освіти, що включає розробку положень, інших видів нормативної документації (форми індивідуальних планів НПП, здобувачів вищої освіти, іншої документації кафедр, деканатів, навчальної частини тощо), методичних рекомендацій щодо їх заповнення.

2. Консультативна діяльність із питань:

– розроблення і підготовки освітніх програм (ОП) та супровідних документів до акредитації;

– дистанційної освіти (створення і наповнення інформаційно-методичними матеріалами відповідної рубрики на сторінці НМР університету, проведення семінарів із запрошенням фахівців тощо). Залучення НПП і здобувачів освіти до отримання неформальної освіти на різних освітніх платформах, наприклад Prometheus, Coursera та інші. Унормування питань визнання результатів навчання, отриманих таким чином;

3. Стимулювальна функція, яка полягає в інформуванні та залученні НПП до:

– опанування і запровадження в освітній процес цифрових технологій навчання і дослідження за допомогою використання відповідних програм і мобільних застосунків тощо;

– участі у конкурсах до складу науково-методичних рад МОН України, експертів НАЗЯВО, членів Галузевих експертних рад (ГЕР) тощо. Нині в університеті 34 НПП та 10 здобувачів освіти є експертами Національного агентства.

Особлива увага приділялась питанням мотивування членів НМР, більшість яких є головами навчально-методичних комісій, до активної діяльності в підрозділах стосовно питань, що торкаються різних аспектів освітнього процесу з метою поетапного формування культури якості в академічній спільноті. Останнє розглядається нами як один із пріоритетів розвитку університету.

Другий етап – початковий – тривав упродовж 2016–2018 рр. Для цього етапу характерні участь у міжнародних проєктах, семінарах, вебінарах, конференціях із питань якості освіти, апробація і впровадження результатів наукових досліджень означеної тематики, що уможливило започаткування інституціоналізації системи внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті.

Поштовхом для подальшого розвитку системи внутрішнього забезпечення якості освіти стала участь університету в міжнародних проєктах, а саме: проєкті SAIUP: «Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні» (Американські ради з міжнародної освіти) (2016–2019 рр.), проєкті QUAERE: «Система забезпечення якості освіти в Україні: розвиток на основі європейських стандартів та рекомендацій» у рамках програми Erasmus+ «Розвиток потенціалу вищої освіти» (2016–2018 рр.).

У рамках проєкту QUAERE у 2017 р. з метою виявлення сильних і слабких сторін та визначення шляхів подальшого розвитку системи внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті було проведено SWOT-аналіз на підґрунті європейських стандартів ESG [6].

З урахуванням усіх напрямів діяльності було виділено такі сильні сторони університету щодо забезпечення якості освіти: високий рівень наукової та педагогічної кваліфікації науково-педагогічних і наукових працівників; існування механізмів і процедур щодо забезпечення та оцінювання якості освіти; активна участь органів студентського самоврядування та здобувачів вищої освіти у формуванні і реалізації освітньої політики університету; участь у реалізації міжнародних проєктів щодо запровадження академічної доброчесності, розвитку системи забезпечення якості освіти в Україні.

До слабких сторін було зараховано такі: відсутність підрозділу, відповідального за забезпечення якості освіти; низький рівень залучення здобувачів вищої освіти щодо оцінювання якості викладацької діяльності НПП; високе фізичне і моральне зношення матеріально-технічної бази та інфраструктури.

Основні можливості університету пов'язані з послідовним впровадженням законів України «Про освіту» [5], «Про вищу освіту» [3], діяльністю Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо акредитації освітніх програм [4], що стимулюють ЗВО до розбудови і вдосконалення систем внутрішнього забезпечення якості освіти, підвищення зацікавленості європейських партнерів у співробітництві.

Найбільш значущими загрозами для впровадження системи забезпечення якості є: відсутність стандартів вищої освіти для багатьох спеціальностей, особливо для третього (освітньо-наукового) рівня; недостатнє державне фінансування; відсутність мотивації з боку роботодавців для участі у процесах забезпечення якості; постійне скорочення чисельності абітурієнтів; відтік найбільш підготовлених абітурієнтів у столичні та зарубіжні ЗВО; зниження привабливості ЗВО як місця роботи молодих фахівців.

Проведений SWOT-аналіз, вивчення досвіду вітчизняних та зарубіжних ЗВО щодо розбудови системи внутрішнього забезпечення якості освіти, розроблення моделі внутрішньої системи забезпечення якості в межах міжнародного проекту QUAERE стали підґрунтям для створення локальних нормативних документів, проектування багаторівневої моделі внутрішнього забезпечення якості в університеті.

Третій етап – інституційний – розпочався у 2019 р. з відкриттям Центру забезпечення якості освіти (Центру ЗЯО). Цей етап характеризується унормуванням функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освіти та координації роботи підрозділів Університету з питань забезпечення якості.

Політика забезпечення якості вищої освіти стала одним із Стратегічних пріоритетів розвитку ОНУ імені І.І. Мечникова на 2020–2025 рр. [7], узгоджена з досягненням стратегічної мети університету, що полягає у створенні привабливого людиноцентричного освітнього і наукового середовища через розвиток власного потенціалу, досягнення лідерства в регіоні та міжнародне визнання для здійснення підготовки конкурентоспроможних, інноваційно орієнтованих фахівців і високоякісного наукового продукту.

Основними завданнями системи внутрішнього забезпечення якості є: формування стійкої довіри до присвоєних університетом ступенів вищої освіти за всіма освітніми програмами в Україні та поза її межами; забезпечення і підвищення якості вищої освіти, відповідності національним ліцензійним умовам надання освітніх послуг, державним, європейським і міжнародним освітнім стандартам; забезпечення розуміння, врахування та узгодження потреб (цілей, вимог та очікувань) щодо надання освітніх послуг усіх зацікавлених

сторін; формування в університеті культури якості як основи конкурентоспроможності ЗВО та його випускників; впровадження механізму самоаналізу як невід'ємного компонента сталого розвитку Університету [2].

Діяльність Центру ЗЯО здійснюється за трьома основними напрямками: організаційний та методичний супровід функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти; моніторинг якості освітніх програм; підтримка академічної доброчесності.

У межах першого напрямку здійснюється формування нормативної бази системи внутрішнього забезпечення якості освіти. Розроблено Політику забезпечення якості освіти, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості, Положення про Центр забезпечення якості освіти, Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу ОНУ імені І.І. Мечникова, Положення про моніторинг якості освіти, Положення про організацію і проведення опитування здобувачів вищої освіти.

Представники Центру взяли участь у розробленні Положення про освітні програми, Положення про порядок реалізації здобувачами вищої освіти права на вільний вибір навчальних дисциплін, Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників в ОНУ імені І.І. Мечникова, оновленні Положення про організацію освітнього процесу, Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти, Положення про навчально-методичну комісію, Положення про Науково-методичну раду.

У травні 2019 р. представники Центру у складі робочої групи НМР університету взяли активну участь в організованому НАЗЯВО обговоренні проекту Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

У рамках другого напрямку розроблено анкети для визначення стану якості освіти в університеті, якості освітніх програм, якості викладацької діяльності НПП. Опитування здобувачів освіти проводяться онлайн за сприяння Центру інформаційних технологій університету. Участь у них є добровільною та анонімною.

Система забезпечення академічної доброчесності є одним із ключових складників системи внутрішнього забезпечення якості освіти ОНУ імені І.І. Мечникова, визначає загальноприйняті світовою спільнотою стандарти здійснення освітньої та наукової діяльності учасниками освітнього процесу з дотриманням при цьому основних моральних і правових норм академічної поведінки. Цей напрям роботи передбачає просвітницьку діяльність, пов'язану із запровадженням Кодексу академічної доброчесності, підписанням відповідних

декларацій учасниками освітнього процесу, запобігання та виявлення плагіату в навчальній та науково-дослідній роботі, включення курсу або модулів з академічного письма в освітні програми бакалаврського рівня. Університет бере активну участь у міжнародних проєктах, пов'язаних із популяризацією цінностей і принципів академічної доброчесності. У 2016–2019 рр. Університет був учасником проєкту SAIUP, за підтримки якого було розпочато розбудову системи підтримки академічної доброчесності. З листопада 2020 р. університет став учасником нового проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти», що реалізується Американськими Радами з міжнародної освіти за підтримки Посольства США в Україні, МОН України та НАЗЯВО. У рамках проєкту за методикою, запропонованою координаторами проєкту, проведено самооцінювання інфраструктури забезпечення академічної доброчесності та якості освіти. Університет як учасник проєкту взяв участь у масштабному опитуванні учасників освітнього процесу, а саме НПП та здобувачів вищої освіти з питань якості освіти і освітнього процесу загалом і академічної доброчесності зокрема. Таке опитування передбачається проводити раз на рік, що дасть змогу відстежувати зміни у визначених індикаторах.

Починаючи з вересня 2019 р. ще одним важливим напрямом діяльності Центру ЗЯО стала участь у підготовці освітніх програм до акредитації. У цьому аспекті Центр тісно співпрацює з НМР та іншими підрозділами університету щодо забезпечення якості освіти. Сумісно з НМР розроблено й апробовано процедуру внутрішньоуніверситетської експертизи проєктів освітніх програм, змін до них як обов'язкового етапу перед поданням ОП на засідання НМР. Були запропоновані й апробовані: принцип формування робочих груп за профільним принципом – члени НМР, навчально-методичні комісії факультетів, експерти однієї або споріднених галузей знань; спеціальні форми для розгляду ОП; анкетування гарантів ОП. Це стало підставою внесення змін до Положення про освітні програми ОНУ імені І.І. Мечникова.

Підготовка освітніх програм до акредитації включала не лише їхню внутрішню експертизу, заповнення відомостей про самооцінювання, але й започаткування загальноуніверситетських семінарів, тренінгів, вебінарів для гарантів та членів робочих груп ОП за участі НПП Університету – експертів НАЗЯВО і членів Галузевих експертних рад, а також запрошених членів НАЗЯВО (О. Длугопольський). НПП і здобувачі – члени робочих груп ОП взяли участь

у вебінарі НАЗЯВО «Акредитація: як підготуватися та уникнути помилок?» (30 листопада 2020 р.), під час якого змогли отримати безпосередні відповіді на актуальні запитання. В Університеті традицією стало проведення круглих столів, розширених засідань НМР із питань акредитації ОП за участю експертів, які вже брали участь у проведенні виїзної акредитаційної експертизи, і гарантів ОП із метою обміну досвідом. На основі узагальнення матеріалів подібних заходів готуються і поширюються рекомендації для гарантів ОП.

Результати внутрішнього моніторингу дозволяють говорити про успішність діяльності з розбудови системи внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті. У грудні 2020 р. – січні 2021 р. було здійснено анкетування гарантів освітніх програм. Загалом участь в опитуванні взяли 57 респондентів, які досить високо оцінили роботу Центру ЗЯО і НМР на етапі підготовки і проведення акредитації. Так, 92,5% респондентів вважають корисним проведення заходів щодо підготовки до акредитації. Позитивно оцінили участь Центру ЗЯО і НМР у підготовці освітніх програм до акредитації, відповідно, 82,5% і 91,2% опитаних гарантів ОП. Позитивними також є результати акредитацій перших 8 освітніх програм з 19 ОП, поданих університетом у 2020–2021 н.р. на акредитацію в НАЗЯВО, одна з яких визнана зразковою. Ще 11 знаходяться в процесі акредитації.

Висновки. Отже, в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова триває розбудова й удосконалення системи внутрішнього забезпечення якості освіти, яка об'єднала нові та наявні структурні підрозділи в єдину систему відповідно до стратегічної мети університету. Створена структура внутрішньої системи забезпечення якості освіти, спрямована на забезпечення сталого розвитку університету та формування культури якості із залученням усіх зацікавлених сторін. Подальшого вирішення потребують проблеми популяризації принципів академічної доброчесності, залучення НПП і здобувачів вищої освіти до участі в опитуваннях, підвищення рівня репрезентативності опитувань, перегляд статусу НМК факультетів, їх завдань і повноважень у зв'язку із змінами у структурі і змісті освітнього процесу, системостворюючим компонентом якого є освітня програма, появою нових посад і спільнот – гаранта ОП, проєктної і робочої груп. Перспективним, на наш погляд, є створення акредитаційних рад факультетів, університету, рад з якості, факультетських комісій з академічної доброчесності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Акредитація освітніх програм (за матеріалами проекту QUAERE) : методичний посібник / В.А. Бугров та ін.; за заг. ред. Л.В. Губерського. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. 74 с.
2. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова. URL: <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/yakist.pdf>
3. Про вищу освіту : Закон України 1556-VII від 01.07.2014 р. : зі змінами від 18.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України 11 липня 2019 р. № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19>
5. Про освіту : Закон України 2145-VIII від 25.09.2017 р. : зі змінами від 18.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ : ТОВ «ЦС», 2015.
7. Стратегічні пріоритети розвитку Одеського національного університету імені І.І. Мечникова на 2020–2025 роки. URL: <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/strategyonu.pdf>